

Mellan Stockholms kommun, genom dess trafik och renhållningsnämnd, nedan kallad Staden och AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad, org.nr. 556016-9095, nedan kallad Fortum har träffats följande;

Avtal om nyttjande av stadens tunnlar

Detta avtal ersätter tidigare avtal mellan Stockholms kommun och Birka Värme Stockholm AB, daterat 2000-05-24 och har upprättats mot bakgrund av ramavtal daterat 2001-11-05 mellan Staden och Fortum-koncernen.

§ 1 Definitioner

Med Tunnlar avses i detta avtal tunnlar och därtill hörande undermarksanläggningar såsom stigschakt, tillfarter, kulvertar, förbindelsegångar och genomföringar till anslutande utrymmen m.m. samt andra utrymmen i tunnlarna.

Med Ledningar avses i detta avtal såväl fjärrvärmeledningar, fjärrkylaledning och gasledning med tillhörande styr- och reglerkablar som övriga anläggningar som anbringats för ledningarnas placering.

Med Tillbehör avses containrar/teknikbodar och annan utrymmeskrävande utrustning i anslutning till Ledningar.

§ 2 Nyttjanderätt

Med iakttagande av de villkor som stadgas i detta avtal medger Staden Fortum rätt att nyttja utrymme i Stadens Tunnlar, dels för de i Tunnlarna befintliga Ledningar och Tillbehör som Fortum vid var tid äger, dels – i den mån utrymme kan ställas till förfogande – för de nyförläggningar av Ledning som Fortum framgent kan komma att förlägga i nämnda Tunnlar. Om inte annat följer av lag får Fortum inte vidareupplåta rättigheter enligt detta avtal.

§ 3 Redovisning av nyttjad Tunnel

Fortum skall årligen i januari till Staden avge redovisning över föregående års nyttjande av Tunnlarna. Fortum skall därvid, per redovisad Tunnel och sträcka, ange det totala antal längdmeter Tunnel Fortum per den sista december föregående år nyttjat samt de antal längdmeter Tunnel som tagits i anspråk under föregående år. Av redovisningen skall framgå kategori och dimensioner på Ledningar samt typ av Tillbehör med det antal kvm yta som tas i anspråk. Rutiner för hur redovisningen skall ske med hänsyn till den sekretess som Tunnlarna omfattas av utarbetas i samarbete med tunnelsäkerhetsgruppen (TUSÄK) och fastställs av Staden.

Om redovisning inte inkommer till Staden senast den 31 januari utgår en extra avgift om 10 % på nyttjanderättsavgifterna.

§ 4 Nyttjanderättsavgifter

På grundval av redovisningen enligt § 3, skall Fortum årligen i februari/mars erlægga nyttjanderättsavgifter för föregående års nyttjande – mot av Staden utställd faktura med 30 dagars betalningstid. Nyttjanderättsavgifter utgår enligt följande och anges exkl. moms.

Ledningar

Basavgiften utgår per nyttjad längdmeter tunnel och ledningsslag enligt följande:

Fjärrvärme	429 kr/m
Fjärrkyla	429 kr/m
Gas	226 kr/m

Tillbehör

Basavgiften är 12.250 kr för disponerat utrymme upp till 2 kvm och för utrymme därutöver 1325 kr/ kvm.

Basavgifterna är anpassade till indextalet för oktober månad 2005 (bastalet) enligt SCB:s konsumentprisindex och skall årligen i januari månad justeras med samma procenttal som indextalet förändras i förhållande till bastalet.

Avgiften för respektive år beräknas enligt följande formel:

$$P1 = P0 \times (\text{index } N / \text{index } 0)$$

P1 = avgiften för aktuellt år.

P0 = i detta avtal angiven basavgift.

index 0 = SCB:s konsumentprisindex för oktober 2005.

index N = SCB:s konsumentprisindex för oktober månad året före det år avgiften skall beräknas för.

Avgifterna skall, efter indexjustering, inte i något fall understiga basavgifterna.

Vid försenad betalning utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen.

§ 5 Allmänna anvisningar och särskilda instruktioner för arbeten och vistelse i Tunnlarna.

För arbeten och vistelse i Tunnlarna gäller ”Säkerhets- och ordningsföreskrifter för vistelse och arbete i stadens ledningstunnlar” samt i övrigt de särskilda tunnelinstruktioner som utarbetas i samarbete med tunnelsäkerhetsgruppen (TUSÄK) och fastställs av Staden.

§ 6 Kostnader vid större projekt

Fortum skall ersätta Staden för merkostnader till följd av att särskilda åtgärder behöver vidtas i anslutning till större projekt för nyanläggning, ombyggnad eller underhåll av Fortums Ledningar och Tillbehör.

§ 7 Flyttning av Ledning och Tillbehör

Begär Staden flyttning eller ändring av Fortums Ledningar eller Tillbehör på grund av arbeten med Tunnlarna eller tunnelinstallationer, skall Fortum utföra flyttningen på egen bekostnad. Fortum skall underrättas i tillräckligt god tid innan flyttningen så att onödiga merkostnader undviks. Vid genomförandet av flyttningar eller ändringar av Fortums Ledningar eller Tillbehör skall Fortum följa Stadens anvisningar samt ge Staden möjlighet att kontrollera arbetenas utförande.

Begär Fortum flyttning av Stadens eller annan ledningsägares ledningar eller tillbehör för att utföra ledningsarbeten, skall Fortum ersätta samtliga flyttkostnader som uppstår för ledningsägaren.

Begär Staden eller annan ledningsägare flyttning av Fortums Ledningar eller Tillbehör för att utföra ledningsarbeten, skall Fortum ersättas för samtliga flyttkostnader av den ledningsägare som påkallat flyttningen.

Vid flyttning av ledningar och tillbehör som berör flera ledningsägare skall särskild överenskommelse träffas om arbetenas samordning och utförande.

§ 8 Kabelstegar och andra stöd- eller upphängningsanordningar

Om Stadens befintliga kabelstegar inte rymmer Fortums Ledningar eller är olämpliga för aktuell Ledning och nya kabelstegar behövs - sätter Staden i mån av plats - upp sådana på Fortums bekostnad. Kabelstegar som anskaffats på Fortums bekostnad blir Stadens egendom.

Andra stöd- eller upphängningsanordningar som erfordras för Fortums Ledningar bekostas och installeras av Fortum. Fortum behåller äganderätten till sådana stöd- och upphängningsanordningar och ansvarar för att dessa underhålls och inte förorsakar inläckage eller skada på Tunnlarna eller annan egendom som är förlagd i Tunnlarna.

§ 9 Anmälan mm

För det fall Fortum önskar nyförlägga Ledning i Stadens Tunnlarna skall Fortum göra skriftlig anmälan härom till Staden för Stadens godkännande. Arbetet får ej påbörjas innan Stadens godkännande. Fortum skall därvid ange tidplan för förläggningsarbetena och ange arbetenas omfattning. Fortum är, om Staden så påfordrar, skyldigt att samordna sina anläggningsarbeten med andra arbeten i Tunnlarna.

§ 10 Samordning

Planerade förläggnings- och underhållsarbeten i Tunnlarna samordnas vid tunnelsamordningsmöten som sker inom TUSAM med representanter för berörda tunnelintressenter. I TUSAM ingår vid avtalets undertecknande representanter för Fortum, Fortum Distribution AB, Stockholm Vatten AB, AB Stokab, TeliaSonera AB samt Staden genom Trafikkontoret. Tillkommande nyttjare av Tunnlarna skall beredas plats i TUSAM. Tunnelintressenterna har i uppdrag att inför varje kalenderår delge varandra respektive planer för förläggnings- och underhållsåtgärder och samordna åtgärderna. Vidare behandlas frågor om miljö och kvalitet och annat som är av gemensamt intresse för tunnelverksamheten.

Tunnelintressenterna utser var för sig egen/egna representant/er efter det antal som bestäms inom TUSAM.

Fortum ansvarar för att sammankalla TUSAM.

§ 11 Arbetenas bedrivande

Det åligger Fortum att tillse att de arbeten som bedrivs i Tunnlarna utförs med största möjliga skyndsamhet och på sådant sätt att minsta möjliga olägenhet vållas för Staden och för övriga intressenter i Tunnlarna. För det fall Staden eller annan intressent utfärdar anvisningar till skydd för sina respektive anläggningar/Ledningar skall dessa noggrant efterkommas av Fortum. Om Fortum låter utföra arbeten på entreprenad är Fortum gentemot Staden och övriga intressenter ansvarigt för att entreprenören iakttar gällande föreskrifter och anvisningar.

§ 12 Tunnelsäkerhetsgrupp

Frågor om tunnelsäkerhet, drift och handläggning av andra gemensamma tunnelfrågor handhas av tunnelsäkerhetsgruppen, TUSÄK, i vilken ingår representanter för Staden, genom Trafikkontoret, Fortum, Stockholm Vatten AB, TeliaSonera AB, Länsstyrelsen, stadsledningskontoret och Stadsbyggnadskontoret.

Staden och Fortum utser var för sig egen/egna representanter i TUSÄK efter det antal som bestäms inom TUSÄK. Fortum skall utse en person som ansvarar för att Fortum följer lagar och förordningar om säkerhetsskydd, instruktioner vid tillträde till Tunnlarna samt erforderliga samråd.

Staden ansvarar för att sammankalla TUSÄK.

§ 13 Tillträde till Tunnlarna

Fortum äger tillträde till Tunnlarna för projektering, förläggning, drift- och underhåll och tillsyn samt borttagande av Ledningar och Tillbehör.

Instruktioner om tillträde till Tunnlarna utarbetas i samarbete med tunnelsäkerhetsgruppen TUSÄK och fastställs av Staden.

§ 14 Nyttjande av offentlig plats

Fortum erinras om skyldigheten att för arbeten där offentlig plats tas i anspråk inhämta tillstånd från vederbörliga myndigheter.

Fortum erinras vidare om skyldigheten att till Staden erlægga avgift för nyttjande av offentlig plats för uppställning av bodar, upplag mm. Avgift skall erläggas enligt av kommunfullmäktige fastställd taxa.

§ 15 Märkning och dokumentation

Ledningar och Tillbehör skall märkas enligt de instruktioner som utarbetas av Staden i samarbete med tunnelsäkerhetsgruppen TUSÄK och fastställs av Staden.

Fortum svarar för att vid var tidpunkt upprätthålla aktuell dokumentation över egna Ledningar och Tillbehör i Tunnlarna. Förändringar av Ledningar och Tillbehör skall snarast möjligt införas i dokumentationen.

Dokumentation i original eller bestyrkt kopia skall finnas tillgänglig för Staden i den omfattning som erfordras för att tillgodose kraven på säkerhet, miljö, drift- och underhåll av Tunnlarna.

§ 16 Drift- och underhåll av Tunnlarna m.m.

Staden ansvarar för och bekostar tillsyn, drift- och underhåll av Tunnlarna inklusive installationer och annan utrustning i Tunnlarna som är avsedd för tunnelverksamheten.

§ 17 Investeringar i Tunnlarna

Vid investeringar i Tunnlarna skall Staden och Fortum tillsammans med övriga nyttjare av Tunnlarna uppta förhandlingar och komma överens om en skälig fördelning av kapitalkostnaderna. Kan inte överenskommelse träffas och åtgärden är påkallad av krav från myndighet eller resultat av riskanalys genomförd av extern part, fördelas kostnaderna i proportion till de nyttjanderättsavgifter som belöper på var och en, varvid Stadens andel skall fastställas såsom om den tillhörde en extern nyttjanderättshavare. Stadens nyttjanderättsavgifter beräknas således med utgångspunkt från underlag enligt § 3 om redovisning av nyttjad Tunnel och gällande nyttjanderättsavgifter enligt § 4.

Den som har, eller föranleder, specifika krav på investeringar i Tunnlarna svarar dock själv för kostnaderna.

§ 18 Brandsäkerhet

Fortum ansvarar för att vidta alla åtgärder som behövs för att förhindra brand i Tunnlarna vid förläggning, nyttjande samt drift- och underhåll av Fortums Ledningar och Tillbehör. I ansvaret ingår åtgärder för att begränsa följderna av brand som orsakats av Fortum samt att bekosta sanering och ersätta skador på berörda Tunnlarna och tunnelinstallationer. Gällande anvisningar om brandskydd och säkerhetsföreskrifter vid heta arbeten skall följas, se ”Säkerhets- och ordningsföreskrifter för vistelse och arbete i stadens lednings-tunnlar”.

§ 19 Larmfunktioner

Staden ansvarar för att installera och bibehålla larmutrustning i Tunnlarna samt sköta drift- och underhåll av densamma. Utrustningen skall minst uppfylla sådana krav som kan ställas från myndigheter. Det åligger dock Fortum att installera och bibehålla utrustning för gaslarm på de platser där gasledningarna finns förlagda.

§ 20 Miljö och kvalitet

Arbetsmiljöansvar

Var och en av parterna svarar för arbetsmiljön för egen personal i Tunnlarna. Parterna skall hålla sig underrättade om och fullgöra de skyldigheter som följer av gällande bestämmelser i arbetsmiljölagen, arbetsmiljöförordningen och arbetsmiljöverkets föreskrifter samt beakta arbetsmiljöverkets anvisningar och allmänna råd för att åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö för egna arbetstagare som vistas och utför arbete i Tunnlarna.

Staden är ansvarig för samordningen av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall i Tunnlarna och skall skriftligen informera Fortum om ansvaret överlätes på annan som bedriver arbete i Tunnlarna.

Staden svarar för att se till att fasta anläggningar och lösa anordningar som ingår eller utgör hjälpmedel i Tunnlarna inte medför risk för ohälsa eller olycksfall. Fortum har motsvarande ansvar för sina anläggningar och anordningar i Tunnlarna.

Miljöansvar

Vardera parten ansvarar för att all verksamhet som respektive part utför i Tunnlarna sker på ett miljö- och kvalitetsmässigt sätt, så att verksamheten inte orsakar skada eller olägenhet för människors hälsa, miljön eller andra intressen som skyddas genom

miljöbalkens bestämmelser, såväl i Tunnlarna som i Tunnlarnas omgivning. Särskild vikt skall fästas vid att använda material och ämnen som medför minsta möjliga miljöpåverkan.

Risakanalys

Staden och Fortum skall för respektive egna verksamheter och anläggningar utföra analyser av riskerna för miljö och hälsa samt också beakta sekundära effekter på andra ledningsägares anläggningar. Vardera parten har därefter att vidta och bekosta nödvändiga åtgärder för att undvika påvisade risker.

Övriga ledningsägare i Tunnlarna svarar var och en på motsvarande sätt för att utföra riskanalyser för sina verksamheter och anläggningar.

§ 21 Fortums skadeståndsskyldighet

Fortum svarar gentemot Staden för all enligt lag eller rättspraxis ersättningsgill skada, förlust, men och intrång som kan uppkomma till följd av anläggande, användande, utförande, bibehållande eller borttagande av Fortums Ledningar och Tillbehör, innefattande det ansvar som på grund härav kan göras gällande mot Staden från andra nyttjare av Tunnlarna och tredje man. Ansvaret ovan innefattar även skada som orsakas av Fortums uppdragstagare. Staden skall inte i avtal med andra nyttjare av Tunnlarna ikläda sig ett längre gående skadeståndsansvar än vad som följer av § 22.

§ 22 Stadens skadeståndsskyldighet

Skadas Fortums Ledningar och Tillbehör eller förorsakas avbrott i dess begagnande på grund av handlande eller underlåtenhet från Staden eller Stadens uppdragstagare, är Staden skyldig att ersätta Fortum för den direkta skada inklusive akut felavhjälpning, som Fortum lider till följd härav. Om Staden kan visa att skadan inte beror på vårdslöshet från Staden eller Stadens uppdragstagare utgår ingen ersättning. Någon ytterligare rätt till skadestånd från Staden föreligger inte. Skada på Fortums ledningar som orsakas av andra nyttjare av Tunnlarna regleras enligt gällande lagstiftning.

§ 23 Försäkring

Parterna svarar var och en för att efter egen bedömning teckna erforderliga egendoms- och allriskförsäkringar.

§ 24 Force Majeure

Om fullgörandet av parts skyldigheter enligt detta avtal hindras av någon omständighet, såsom krig, uppror, allmänt upplopp, arbetskonflikt, eldsvåda, naturkatastrof, sabotage eller annan orsak som part inte kunnat förutse och vars följder denne inte heller kunnat undvika eller övervinna, skall part i motsvarande mån befrias från sin förpliktelse att fullgöra vad som åligger denne enligt detta avtal under den tid hindret består.

För att part skall ha rätt att göra gällande befrielsegrund enligt ovan skall motparten underrättas om att sådan omständighet inträffat. Underrättelse skall ske utan oskäligt uppehåll efter det att part insåg eller bort inse att omständighet som kan åberopas som befrielsegrund föreligger.

Sedan befrielsegrund upphört skall motparten underrättas härom samt om möjligt även informeras om när av befrielsegrund uppskjutna åtgärder kommer att vidtas.

§ 25 Sekretess

Utan begränsning i tiden gäller att parterna förbinder sig att inte för utomstående yppa konfidentiell information rörande parternas verksamheter eller förhållanden som rör Tunnlarna. Med konfidentiell information förstås i denna bestämmelse varje uppgift om säkerhet, eller av teknisk eller annan art, oavsett om uppgiften dokumenterats eller inte, med undantag för uppgifter som är eller blir allmänt kända eller som kommit eller kommer till allmän kännedom på annat sätt än genom parts överträdelse av denna bestämmelse.

Ovanstående gäller i den utsträckning det inte hindrar

- Staden från att fullgöra sina skyldigheter enligt offentlighetsprincipen, eller
- part från att fullgöra sina skyldigheter respektive utöva och tillvarata sina rättigheter enligt detta avtal.

§ 26 Borttagande av ledning

Om Fortum tar Ledningar och Tillbehör ur drift, skall Fortum om Staden så begär, på egen bekostnad ta bort berörda Ledningar och Tillbehör. Om Fortum inte fullgör sitt åtagande äger Staden rätt att ta bort urdrifttagna Ledningar och Tillbehör från Tunnlarna på Fortums bekostnad eller debitera nyttjanderättsavgifter för desamma enligt § 4 ovan.

§ 27 Vite

Om Fortum inte fullgör sådana skyldigheter i Tunnlarna som är av väsentlig betydelse för säkerheten, miljön och arbetsmiljön och rättelse inte sker inom 30 dagar efter skriftlig underrättelse därom, äger Staden rätt att vid vite förelägga Fortum att åtgärda bristerna. Vite utgår med 10.000 kr per påbörjad vecka till dess bristerna åtgärdats. Vitesbeloppet är anpassat till indextalet för oktober månad 2005 enligt SCB:s konsumentprisindex och justeras i enlighet med indexklausulen med samma basmånad i § 4 ovan.

§ 28 Omförhandling

Vardera parten äger rätt att påkalla omförhandling av detta avtal om förutsättningarna för avtalet väsentligen förändras eller villkoren blir oskäligen p.g.a. ökade krav från myndigheter eller genom lagstiftning eller annan orsak som part inte råder över. Begäran om omförhandling skall ske skriftligen och äga rum på tid och plats som parterna kommer överens om, dock senast 3 månader efter det att part mottagit en sådan framställan. Om parterna inte kommer överens vid omförhandling, äger endera parten rätt att säga upp avtalet med 6 månaders uppsägningstid.

§ 29 Avtalstid

Detta avtal gäller fr.o.m. undertecknandet t.o.m. 2014-12-31 med en uppsägningstid av 6 månader. Om uppsägning inte sker förlängs avtalet med 2 år i taget. Uppsägning skall ske skriftligen. Parterna är överens om att verka för att upplåtelsen av utrymme för Ledningar och Tillbehör i Tunnlarna skall vara långsiktig. Parterna skall därför efter upphörande av detta avtal tillämpa motsvarande villkor till dess nytt avtal träffas.

§ 30 Tvist

Tvist rörande tillämpningen av detta avtal skall avgöras enligt svensk lag i svensk domstol.

§ 31 Kontaktpersoner

Vardera parten skall skriftligen underrätta andra parten om vem eller vilka kontaktpersoner som svarar för respektive parts åtaganden enligt detta avtal. Vid

förändringar skall part omgående på motsvarande sätt lämna ny underrättelse om utsedd ersättare.

§ 32 Villkor

Detta avtal upphör att gälla om inte kommunfullmäktige senast den 31 december 2008 genom beslut som senare vinner laga kraft, godkänner Avtal om nyttjande av tunnlar mellan Stockholms kommun, genom trafik- och renhållningsnämnden och exploateringsnämnden, och AB Fortum Värme samägt med Stockholm stad.

Detta avtal har upprättats i två (2) likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm 2008-08-

Stockholm 2008-08-

AB Fortum Värme samägt med
Stockholms stad

För Stockholms kommun genom dess
trafik- och renhållningsnämnd

.....
.....

.....
Magdalena Bosson
Trafikdirektör